

LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISINGUMO MINISTERIJA

Valstybės biudžetinė įstaiga, Gedimino pr. 30/1, LT-01104 Vilnius,
tel. (8 5) 266 2933, faks. (8 5) 262 5940, el. p. rastine@tm.lt,
atsisk. sąskaita LT267044060000269484 AB SEB bankas, banko kodas 70440.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188604955

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

2009-09-29 Nr. (1.11.) VR-7749

PASIŪLYMAI DĖL VALSTYBĖS BIUDŽETO REFORMOS

Siekdamas tobulinti Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto formavimą bei užtikrinti efektyvesnį biudžeto lėšų naudojimą bei valstybės investicinių programų rengimą ir vykdymą, teikiu šiuos pasiūlymus dėl Valstybės biudžeto reformos.

Pasiūlymų tikslas – pasiekti, kad būtų galima racionaliau apsispręsti dėl valstybės biudžeto formavimo pasitelkiant viešumo ir analizės priemones, sukurti sistemą ir motyvacinį mechanizmą, kaip efektyviau naudoti valstybės biudžeto lėšas.

Įgyvendintinos priemonės rengiant 2010 metų valstybės biudžetą ir investicijų programą

1. Tiksliai įtvirtinti ir užtikrinti, kad programų tikslai, uždaviniai ir vertinimo kriterijai negali būti siejami su procesais, o tik su rezultatais.
2. Kartu su valstybės biudžeto projektu prie informacijos apie biudžeto programas pateikti informaciją apie ankstesnių programų tikslus, uždavinius ir jų rezultatus.
3. Kiekvienos programos atveju nurodyti sąlygas, kada nebebus poreikio finansuoti šią programą.
4. Kartu su valstybės biudžeto projektu pateikti informaciją apie per paskutinius trejus metus institucijos panaudotas lėšas (taip pat tai išskirti pagal programų pjūvį).
5. Investicijų programos priede nurodyti kiekvienos programos atsiperkamumą, taip pat priežastis, kurios neleidžia investicijų pakeisti viešosios – privačiosios partnerystės projektais ar kitomis sutartimis, pagal kurias nebūtų galima vykdyti turto pirkimo.
6. Parengti suvestines, kuriose kiekviena institucija pateiktų šiuos duomenis apie savo instituciją:
  - 6.1. vienam institucijos darbuotojui skiriamas darbo vietos plotas (kv. m);
  - 6.2. vienos darbo vietos išlaikymo kaina (įskaitant atskirai pateiktą informaciją apie patalpų priežiūrą, organizacinę techniką, kanceliarines prekes, etc.);
  - 6.3. naudojamų automobilių kaina;

6.4. institucijos valdomo turto vertė bendrai ir vienam darbuotojui, taip pat atskirai išskiriant nekilnojamojo turto, automobilių, informacinių technologijų vertę bendrai ir vienam darbuotojui, naudojamų automobilių savikaina (litai vienam kilometrui);

6.5. darbuotojui;

6.6. finansininkų, auditorių, teisininkų, vairuotojų ir kitų bendras funkcijas atliekančių asmenų skaičius, tenkantis vienam darbuotojui konkrečioje institucijoje;

6.7. vadovų skaičius, tenkantis vienam darbuotojui konkrečioje institucijoje;

6.8. vidutinis darbo užmokestis institucijoje;

6.9. viešiesiems ryšiams skiriamos lėšos (procentais nuo viso biudžeto);

6.10. kiti identifikuojami ir horizontaliai palyginami duomenys.

7. Nustatyti kriterijus ir maksimalius limitus pagal atitinkamus duomenis, kurie būtų naudojami biudžeto planavimo procese.

8. Suderinti strateginio planavimo ir biudžeto formavimo procesus bei sukeisti dabartinę nelogišką jų seką: pirma turi būti patvirtinamos institucijų strategijos, o tik po to – lėšos joms įgyvendinti (biudžetas).

9. Įstaigų strateginius planus rengti tokius, kurie galėtų funkcionuoti net negavus jiems viso jiems numatyto finansavimo (atsižvelgiant į strateginiame plane išdėstytus prioritetus bei tam tikrą asignavimų valdytojų diskrecijos teisę) ir taip panaikinti poreikį juos tikslinti po Valstybės biudžeto įstatymo priėmimo. Įpareigoti asignavimų valdytojus kiekviename planavimo lygmenyje (tikslai, uždaviniai, priemonės) nustatyti prioritetus taip, kad esant poreikiui mažinti finansavimą būtų iš karto aišku, ko bus atsisakyta.

10. Įgyvendinus nuostatas dėl strateginio plano pirmumo prieš biudžetą atsilaisvinusius pajėgumus ir laiką (gruodžio – kovo mėnesiais strateginiai departamentai nebeturėtų dirbti su einamųjų metų strateginiu planu) skirti strateginių planų vykdymo priežiūrai ir kitų metų strateginių planų rengimui.

11. Sukurti sistemą, kuri leistų kompetentingai įvertinti piliečių gautus pasiūlymus dėl neefektyvaus biudžeto lėšų naudojimo (gavus pasiūlymą – privalomai atlikti bent minimalią kaštų ir naudos analizę, suformuluoti išvadas, jas pateikti Vyriausybei (panašiai, kaip ir gavus peticiją)). Asignavimų valdytojus informuoti ne tik apie trumpalaikius biudžeto (mažinimo) kontrolinius dydžius, bet informuoti ir apie tolimesnę perspektyvą. Tai leistų geriau pasiruošti sunkiam ekonominiam laikotarpiui.

12. Atlikti kaštų ir naudos analizę kiekvienai programai, kuriai numatoma skirti daugiau lėšų nei praėjusiais metais, kiekvienam investiciniam projektui.

13. Kiekvienoje programoje nurodyti, kas atitinkamoje srityje jau nuveikta, kokios susijusios valstybinės ar savivaldybių programos arba privačios iniciatyvos dar egzistuoja.

14. Jei biudžeto išlaidų poreikis yra susijęs su naujai priimtais teisės aktais ir šis padidėjęs biudžeto išlaidų poreikis nebuvo numatytas aiškinamajame rašte ir (ar) poveikio vertinimo pažymyje, atskirai nurodyti šį faktą ir biudžetą parengti su alternatyva: paliekant šį teisės aktą arba jį panaikinant. Paprastai turėtų būti naikinamas pats išlaidų didinimą sąlygojęs teisės aktas, nes jis buvo priimtas nesant teisingai informacijai.

15. Švietimo, sveikatos ir kultūros įstaigoms paskirstyti tik biudžeto asignavimus, tačiau nenustatyti darbo užmokesčio dydžio (kartu užtikrinant informacijos viešumą). Ypač tai galioja tose srityse, kur jau veikia konkurencija, pavyzdžiui, aukštasis mokslas.

16. Nustatyti visiems vienodą darbo užmokesčio fondo mažinimą palyginus su 2008 metais ir konsultacijose su biudžeto asignavimų valdytojais išsiaiškinti problemas, kurios jiems iškiltų siekiant šių tikslų. Po konsultacijų priimti sprendimą palikti nustatytą darbo užmokesčio fondo mažinimą, mažinti jį daugiau ar mažiau, taip pat, reikalui esant, apsispręsti dėl darbo užmokesčio fondo mažinimo formuojant 2011 metų biudžetą.

17. Nustatyti, kad 50 procentų darbo užmokesčio fondo, sutaupyto dėl darbuotojų skaičiaus mažinimo (palyginus su nustatyta baze, pvz., 2009 metais) būtų galima panaudoti liekančių darbuotojų premijavimui, o 30 procentų šios sumos – darbuotojų premijavimui kitais (pvz., 2011) biudžetiniais metais.

18. Nustatyti galimybę panaudoti darbo užmokesčio fondą kitoms reikmėms finansuoti (arba visai panaikinti skirtumą tarp paprastųjų ir nepaprastųjų išlaidų). Tai leistų geriau pasiekti strateginius tikslus pasitelkiant išorės pajėgas ir leistų išvengti sutrikimų vykdant mokėjimus.

19. Nustatyti sistemą, pagal kurią biudžetiniais metais nepanaudotos lėšos (jei tai vyko dėl objektyvių priežasčių) galėtų būti perkeliamos kitiems biudžetiniams metams tiems patiems strateginiams tikslams vykdyti. Tokiam nepanaudotų lėšų perkėlimui būtina nustatyti principus, kriterijus ir sprendimų priėmimo mechanizmą.

Įgyvendintinos priemonės rengiant 2011 metų valstybės biudžetą ir investicijų programą (šiemet apsisprendžiama, kad bus daroma)

20. Paskirti instituciją (atsakingus asmenis), kuri nagrinėtų atskirai tik programų tikslus, uždavinius bei priemones, jų nuoseklumą, logiškumą, sąsają su kitomis programomis, su privačiomis iniciatyvomis, su buvusiomis programomis. Išvadose turėtų atsispindėti siūlymai dėl alternatyvų tikslų, uždavinių, atskirais atvejais – priemonių lygyje.

21. Nustatyti, kad institucijos privalo viešo konkurso metu pirkti tam tikras paslaugas ar prekes (galima ir kitas, tačiau tais atvejais, kai neperkama iš privalomo sąrašo, būtinas atskiras Vyriausybės leidimas):

21.1. valymo paslaugos;

21.2. transportas;

21.3. įstaigų techninis aptarnavimas (kompiuterių priežiūra, prekių tiekimas, etc.);

21.4. nekilnojamojo turto nuoma (pirmame etape galima nuomotis turtą ir iš atskiros valstybės turtą valdančios institucijos).

22. Įtraukti į valstybės biudžetą kiekvienos institucijos patikėjimo būdu valdomo turto amortizacinius atskaitymus. Taip pat į atitinkamų programų sąmatas įtraukti visas kitas realias su šiomis programomis susijusias išlaidas (įskaitant programų administravimą).

Kitos su valstybės biudžetu susijusios procedūros (įgyvendintinos kuo greičiau, nesiejant su Valstybės biudžeto įstatymo projektu)

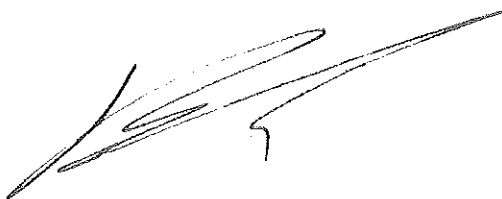
23. Nustatyti procedūrą, pagal kurią tikrinami biudžeto asignavimų valdytojai, kuriems nepakanka siūlomų asignavimų arba siūlantys didinti biudžeto asignavimus. Pagrindinis dėmesys turi būti skiriamas efektyvumui ir tikslingumui.

24. Vicšinti informaciją apie biudžeto vykdymą – padaryti biudžetą *online*, kur būtų nurodytos konkrečios išlaidos. Būtina išlaidas nurodyti maksimaliai – konkrečiai ir detalai, kone pavedimų tikslumu. Pateikti galima ne tik aktualiausia informaciją (duomenis atnaujinti kas mėnesį), bet ir ankstesnių metų duomenis (asignavimų panaudojimas pagal konkrečias priemones dabar nėra skelbiamas). Taip pat pateiktina suvestinė įmonių, laiminčių viešųjų pirkimų konkursus (kartu su bendra pirkimų kaina).

25. Nustatyti atsakomybę už nepasiektus biudžetų programų uždavinius ir tikslus (bei skatinimą už ekonomiškiau pasiektus tikslus), neefektyvų išteklių naudojimą, išlaidas, kurios viršija asignavimus.

26. Į strateginių planų bei biudžetų programų rengimą ir jų rezultatų svarstymą įtraukti visuomenę.

Teisingumo ministras

Remigijus Šimašius